

หลักสูตอิงมาตรฐาน...การพัฒนาสู่คุณภาพ

ดร.รุ่งนภา นุตราววงศ์

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สพฐ.

ในช่วงเวลา 10 ปี ที่ผ่านมา ประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้มีการเคลื่อนไหวเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาโดยมีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของชาติขึ้น อาจถือได้ว่ายุคปัจจุบันเป็นยุคของ “มาตรฐาน” เรื่องนี้ดูเหมือนจะเป็นเรื่องสำคัญ และกำลังเป็นที่สนใจของทุกฝ่าย เมื่อก่อนเราอาจจะคุ้นเคยกับเรื่องมาตรฐานที่ใช้ในวงการธุรกิจ ซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการตรวจสอบคุณภาพสินค้า ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ก่อนออกจำหน่าย แต่ในปัจจุบันแนวคิดเรื่องมาตรฐานได้ขยายวงกว้าง รุกคืบเข้าไปสู่วงการต่างๆ ไม่เว้นแม้กระทั่งวงการศึกษานี้ หากนักศึกษาคณินได้ไม่พูดถึง “มาตรฐาน” หรือไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องมาตรฐานเลย ก็อาจจะถูกมองเป็นคนตกยุคได้

ข้อควรขบถ สำหรับประเทศไทยในอดีตที่ผ่านมา ไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องคุณภาพและมาตรฐานทางการศึกษามากนัก เพราะระบบการศึกษาของไทยในยุคที่ผ่านมาเป็นระบบรวมศูนย์ (Centralization) สถานศึกษาต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดและหลักสูตรที่สร้างขึ้นจากส่วนกลาง กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดทำหลักสูตรการศึกษา กำหนดโครงสร้างหลักสูตร ชั่วโมงเรียน และเนื้อหาสาระ สำหรับจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนทั่วประเทศ อย่างไรก็ตาม ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ เศรษฐกิจ เทคโนโลยี ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม และการไหลบ่าของความรู้ ข่าวสาร ข้อมูลในยุคโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนไหวในการเปลี่ยนแปลงการศึกษา นอกจากนั้น ได้มีข้อเท็จจริงและตัวอย่างหลายประการที่แสดงให้เห็นถึงความไม่น่าพึงพอใจในระบบการศึกษาที่เป็นอยู่ขณะนั้น ตัวอย่างเช่น การกำหนดหลักสูตรจากส่วนกลางไม่สะท้อนสภาพความต้องการที่แท้จริงของสถานศึกษาและท้องถิ่น การนำหลักสูตรไปใช้ยังไม่สามารถสร้างพื้นฐานในการคิด วิเคราะห์ และทักษะในการแก้ปัญหาแก่เยาวชนไทย อีกทั้งผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียนเกือบทุกวิชาที่เป็นวิชาพื้นฐานของการเรียนขั้นสูงต่อไปอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ

การพัฒนาสู่คุณภาพ เหตุปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นนำไปสู่ความเคลื่อนไหวในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทย ซึ่งขับเคลื่อนไปสู่การมีส่วนร่วม และการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและสถานศึกษาเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนและท้องถิ่นยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม คงไม่มีใครปฏิเสธว่าการกระจายอำนาจอย่างสุดโต่งโดยไม่มีการควบคุมเลย อาจ

ก่อให้เกิดความเสียหาย และนำไปสู่การถดถอยของคุณภาพการศึกษาโดยรวมได้ ดังนั้นเพื่อเป็นหลักประกันว่าเยาวชนของชาติจะได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพเท่าเทียมกัน ส่วนกลางจึงได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ขึ้น เพื่อเป็นเกณฑ์กลางที่ใช้ในการเทียบเคียง ตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง มาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์คุณภาพสำคัญที่บ่งชี้ถึงระดับความรู้ความสามารถที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะบอกถึงสิ่งที่คาดหวังหรือจุดหมายไว้อย่างชัดเจนว่าจะอะไรคือสิ่งที่ต้องการให้นักเรียนทุกคนรู้และปฏิบัติได้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าไม่ว่านักเรียนจะจบการศึกษาจากที่ใด จากโรงเรียนขนาดเล็ก หรือโรงเรียนขนาดใหญ่ ไม่ว่าจะจบจากโรงเรียนที่อยู่ในเมือง หรือในชนบท หรือมุมใดของประเทศ จะได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถอย่างทัดเทียมกัน ด้วยเหตุนี้ มาตรฐานการเรียนรู้จึงเป็นตัวจักรสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษา โดยจะส่งผลต่อการศึกษาในทุกๆระดับทั้งระดับชาติ ท้องถิ่น โรงเรียน และการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยมีผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายทั้งนักเรียน ผู้ปกครอง ครู และชุมชน

ผู้เรียน มาตรฐานช่วยให้ผู้เรียนทราบถึงสิ่งที่คาดหวังจากการเรียนของเขาว่าเขาจะต้องทำอะไรบ้างเพื่อให้ถึงมาตรฐานที่กำหนด นอกจากนี้มาตรฐานยังเป็นสิ่งท้าทายช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาการเรียนของตนเอง และช่วยทำให้เกิดความเท่าเทียมกันในการเรียนรู้

ครู มาตรฐานเป็นกรอบทิศทางช่วยครูในการสร้างหลักสูตร ออกแบบการเรียนการสอน และการประเมินผล ทำให้ครูทราบว่าอะไรเป็นสิ่งสำคัญที่นักเรียนควรรู้และปฏิบัติได้ ทำให้การสอนของครูมีเป้าหมายที่ชัดเจนขึ้น

ผู้ปกครอง มาตรฐานช่วยให้การสื่อสารระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครองเกิดความเข้าใจที่ชัดเจนตรงกัน โรงเรียนและผู้ปกครองพูดภาษาเดียวกันเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน มาตรฐานยังเป็นสื่อกลางที่ท้าทายให้ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการศึกษาเพื่อพัฒนาลูกหลานของตนให้ได้คุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดนั้น

ชุมชน และสถานศึกษา มาตรฐานเป็นเสมือนความคาดหวังทางการศึกษาที่ทุกฝ่ายกำหนดไว้ร่วมกัน ช่วยให้นักการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในระดับท้องถิ่น เขตพื้นที่การศึกษา และโรงเรียนมีเป้าหมายที่ชัดเจน และนำนวัตกรรมใหม่ๆมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร กำหนดเนื้อหาการเรียนการสอน และการประเมินผล เพื่อนำพาผู้เรียนไปสู่มาตรฐานนั้น

หลักสูตรอิงมาตรฐาน ในระบบการศึกษาที่มีมาตรฐานเป็นเป้าหมายนั้น หลักสูตรการศึกษาจะมีลักษณะเป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน (Standards-based curriculum) ซึ่งประเทศไทยได้เริ่มใช้หลักสูตรลักษณะนี้ ตั้งแต่การประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ และได้มีการปรับปรุงพัฒนามาสู่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ เพื่อใช้เป็นเป้าหมายและกรอบทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ใน

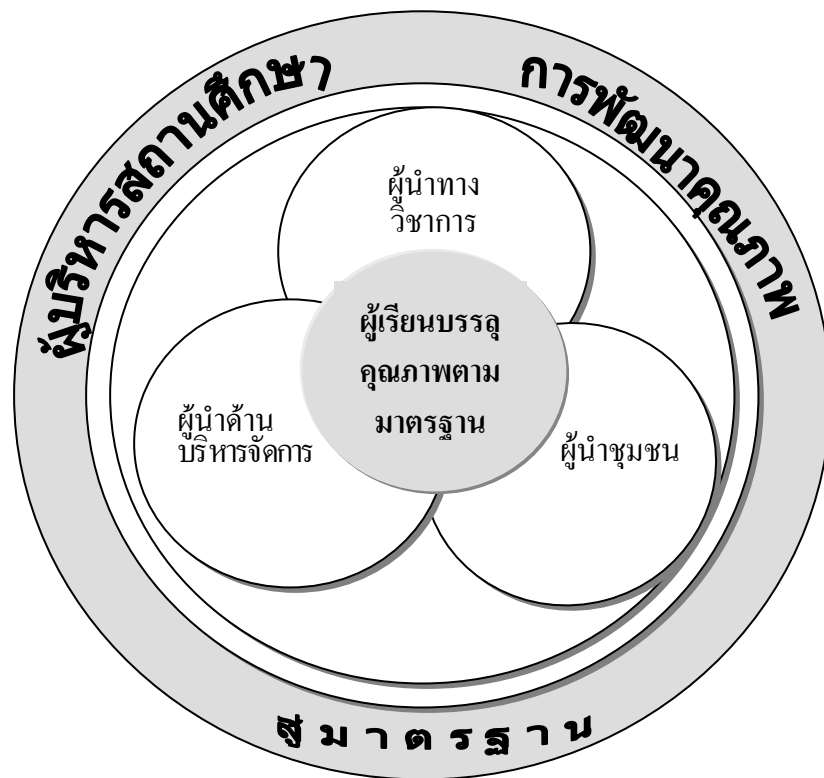
โรงเรียนต้นแบบและโรงเรียนที่มีความพร้อม ในปีการศึกษา ๒๕๕๒ และโรงเรียนทั่วไปในปีการศึกษา ๒๕๕๓

ด้วยเหตุที่มาตรฐานเป็นเป้าหมายหรือสิ่งที่คาดหวังในการเรียนการสอน การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างมาตรฐานการเรียนรู้ระดับชาติ กับหลักสูตรสถานศึกษาจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง มาตรฐานการเรียนรู้จะไม่มีคามหมายอะไรเลย หากสิ่งที่กำหนดไว้เป็นเป้าหมายนั้นมิได้ถูกนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังในการเรียนการสอน ดังนั้นเพื่อให้การปฏิรูปหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้เกิดมรรคผลสมดังความคาดหวัง ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ตลอดจนบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษเกี่ยวกับเรื่องมาตรฐานการเรียนรู้ หลักสูตรสถานศึกษาต้องเป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน(Standards-based curriculum) ซึ่งมีลักษณะสำคัญคือ

- มาตรฐานเป็นจุดเน้นของการพัฒนาหลักสูตรในทุกระดับ กระบวนการพัฒนาหลักสูตรตลอดแนวตั้งแต่ระดับชาติ ระดับท้องถิ่น ระดับสถานศึกษา ตลอดจนถึงระดับชั้นเรียนจะต้องเน้นและยึดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นหลักและเป้าหมายสำคัญ
- องค์ประกอบของหลักสูตรเชื่อมโยงกับมาตรฐาน ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาสาระที่สอน กิจกรรมการเรียนรู้ ชิ้นงาน/ภาระงานที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติ เกณฑ์การวัดและประเมินผล สื่อการเรียนรู้ ต้องเชื่อมโยง สะท้อนสิ่งที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนที่ระบุไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้
- หน่วยการเรียนรู้เป็นหัวใจของหลักสูตร การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญเพราะเป็นการนำมาตรฐานไปสู่การปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างแท้จริง
- การประเมินผลสะท้อนมาตรฐานอย่างชัดเจน มาตรฐานและการประเมินผลมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด การจะพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างประสบความสำเร็จนั้น มาตรฐานต้องเป็นตัวเทียบเคียง ดังนั้นเกณฑ์ต่างๆ หรือร่องรอยหลักฐานในการประเมินผลการเรียนจะต้องเชื่อมโยงและสะท้อนมาตรฐานการเรียนรู้อย่างชัดเจน และมีความสามารถบ่งชี้ได้ว่าผู้เรียนบรรลุถึงมาตรฐานหรือไม่เพียงใด หากยังไม่บรรลุมีจุดใดบ้างที่จะต้องพัฒนาต่อไป

ผู้บริหารในยุคมาตรฐาน 📌 โรงเรียนในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระบบการศึกษา ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียน ไปสู่คุณภาพตามมาตรฐาน ซึ่งถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง ในสังคมโลกที่มีความซับซ้อนขึ้น โรงเรียนในยุคนี้จึงต้องเผชิญกับสิ่งท้าทาย และมีความแตกต่างจากโรงเรียนในยุคก่อนอย่างมาก ในการจัดการศึกษา เพื่อให้ประชากรของชาติมีความรู้ ความสามารถ ที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตและการทำงานในโลกยุคศตวรรษที่ ๒๑ ผู้บริหารโรงเรียนยุคใหม่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการยกระดับศักยภาพสถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารมืออาชีพจะต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญคือ

▪ **ผู้นำทางวิชาการ (Academic leadership) :** ผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ และมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องมาตรฐานและหลักสูตร ซึ่งเป็นหัวใจในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้สามารถช่วยเหลือ ให้คำแนะนำแก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสามารถตัดสินใจในทิศทางที่ถูกต้อง เพื่อให้การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ เหมาะสมกับบริบทความต้องการของโรงเรียน นอกจากนี้ผู้บริหารจะต้องมีความเข้าใจเรื่องระบบตรวจสอบและประกันคุณภาพ สามารถใช้ผลการตรวจสอบประกันคุณภาพเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ และปรับปรุงการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุผลตามที่คาดหวังไว้ต่อไป

▪ **ผู้นำชุมชน (Community leadership)**

ในระบบการศึกษาที่กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและชุมชนมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษานั้น การร่วมแรงร่วมใจจากชุมชนและภาคส่วนต่างๆ ซึ่งรวมถึงครู ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน เป็นสิ่งจำเป็นในการจะช่วยนำพาให้การพัฒนาการศึกษาประสบความสำเร็จ ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนต้องสามารถเป็นผู้นำชุมชน และเป็นตัวกลางในการประสานความร่วมมือของทุกฝ่ายในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

- **ผู้นำด้านบริหารจัดการ *Administrative leadership***

ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการการดำเนินงานต่างๆ ภายในสถานศึกษา ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดลำดับความสำคัญของงานโดยคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุคุณภาพตามมาตรฐานเป็นสำคัญ เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีการดำเนินงานที่มุ่งไปในทิศทางและเป้าหมายเดียวกัน นอกจากนี้จะต้องสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อประสิทธิภาพในการทำงาน เช่น ส่งเสริมให้มีการทำงานเป็นทีม จัดเวลาให้ครูได้พูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้ และวางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นต้น
